

Ve své vzpomínce se vracím do doby mého působení na předsednictvu vlády ve Vládním výboru.

Tehdy, na začátku padesátých let, jsme měli přísného a ambiciózního šéfa, bývalého ministra strojírenství Václava Ouzkého, který i při své přísnosti byl spravedlivý. Zúčastňoval se osobně jednání výboru a schytával i odrážel často nekritické, ba i vulgární útoky ze strany zástupců armády na slaboproudý průmysl. Důsledkem bylo, že od nás požadoval podklady a informace, které by jeho pozici při jednání usnadnily.

Jednou jsem zjistil, že vojenské radary pracují na stejných kmitočtech jako radary civilního letectva. Šlo o závažné zjištění, neboť v případě krizové akce by nutně došlo ke vzájemnému rušení a možným kolizím. Informoval jsem hned Ouzkého, který s pochvalou poznamenal, že to hned na příštím výboru přednese. S napětím jsme očekávali výsledek jednání výboru, zejména proto, že jsme byli zvědaví na reakci vojáků, kterým jsme takto oplatili jejich často neoprávněnou kritiku.

Opak byl pravdou. Po vystoupení Ouzkého si vzal slovo ministr obrany Alexej Čepička a sdělil následující: „Toto je skandální případ slídění v armádě. To není úkolem Vládního výboru“. Vstal a otočen na předsedu vlády Viliama Širokého prohlásil: o tomto skandálním případě jedu okamžitě informovat prezidenta Gottwalda, a odkráčel. Na výboru zavládlo hrobové ticho. Také předseda vlády Široký byl zřejmě vystoupením Čepičky zdrcen.

Když jsme u sekretářky zjišťovali, zda se už Ouzký z jednání vrátil a jak pochodil, tak nám řekla, abychom mu raději nechodili na oči, že to byla katastrofa, že sedí za stolem se svěšenou hlavou, že mu nemá přepojovat telefonní hovory a nikoho k němu pouštět. Všichni jsme byli jako opaření. Tím to ale neskončilo. Přišel příkaz zastavit činnost výboru, dokud se to „špehování“ v armádě neprošetří, takže asi týden jsme nevěděli co s námi bude. Byla ne-slavně proslulá padesátá léta, a od Čepičky se nedalo nic dobrého očekávat.

Konečně jsme byli svoláni do zasedací síně a tajemník městského výboru strany Antonín Novotný za účasti armádních činitelů nám sdělil, že naše aktivita v armádě je mimo pravomoc Vládního výboru. Tím se armáda pro nás stala tabu a navíc jsme byli rádi, že to skončilo jen napomenutím.

Jednání Vládního výboru bývala bouřlivá a ministři přicházeli vždy obklopeni svými věrnými, kteří měli za úkol vystoupení svého šéfa zdůraznit, většinou agresivní formou proti slaboproudému průmyslu. V této rétorice vynikal zejména generál letectva Hanuš. Tradovalo se jeho vystoupení s nezapomenutelným výrokem: Kdyby jsme měli aspoň dost hov., abychom je na ně mohli házet. Bylo to za situace, kdy byl ohrožen vývoj dělostřeleckého radaru.

V podstatě šlo o řadu technologických a metalurgických problémů se kterými jsme se setkali poprvé. U magnetronů se nedařilo dlouhodobě udržet vakuovou těsnost, praskaly sváry sklo – kov a u pulzní tetrody se při budících pulzech vytrhávala katoda. Východisko bylo spatřováno v získání vzorků ze zahraničí, na něž však bylo uvaleno přísné embargo a ani přes řadu pokusů se potřebné vzorky nepodařilo dovést.

Jednou, v sobotu, když jsem měl na výboru službu zazvonil telefon a vnitřák mi oznámil, že tam má muže, který může dovoz požadovaných vzorků zařídit. Chtěl ode mne jen písemný požadavek a to do jedné hodiny, protože dotyčný „jde na druhou stranu“. Na výboru jsem byl sám a tak jsem to hned, alespoň na referentské úrovni telefonicky konzultoval s VUVETem i s ministerstvem. Doporučení bylo jednoznačné – objednej. Měl jsem katalogy řady firem a tak s vědomím, že stejně zase nic nepříjde jsem objednal široký sortiment magnetronů, iontovek a klystronů.

Za tři měsíce přišla zpráva, že došla zásilka zvláštního určení a že zapečetěný vagon čeká na převzetí. V táboře vývojářů i vedoucích pracovníků zavládlo nadšení, protože se ukázalo, že vagon je plný námi požadovaného materiálu a součástek. Sprcha se dostavila záhy, když došla faktura, protože celková cena vysoce překračovala cenu uváděnou v katalogu. To není

možné, říkal jsem si a požádal o rozklad faktury. Došlý rozklad potvrdil cenu se zdůvodněním, že nárůst nákladů byl způsoben nezbytností překonat zábrany embarga. Jako příklad byl uveden výpočet ceny magnetronu, kde k základní ceně byly připočítány náklady na pět povolení k vývozu. Z USA do Francie, z Francie do Belgie dále do Německa, Švédska a Norska. Komu ty všechny peníze navíc zůstaly v kapse, se asi nikdo nikdy nedoví. Obcházení embarga bylo a stále je velkým a výnosným byznysem.

Nezbylo, než zaplatit pět milionů v devizách. To byla ale částka, kterou mohl uvolnit jen předseda vlády po souhlasu generálního ředitele státní banky. Vypracoval jsem s VUVETem a referenty radiotechnického průmyslu zdůvodnění potřebnosti dovezených vzorků a jednal s vojáky o dobrozdání významu pro obranu státu. Pět miliónů nebyla zanedbatelná částka a tak od toho dali ruce pryč s tím, že je to věc průmyslu jak si potřebné věci zařídí.

Nedalo se nic dělat, museli jsme podstoupit křest ohněm a požadavek předložit předsedovi vlády. Na štěstí tam byla sekretářka, která byla i zapisovatelkou Vládního výboru a po seznámení s problémem to vyřešila nad očekávání jednoduše: „Nechte mi to tady, a až bude někdy v časové tísní podepisovat poštu, tak mu to tam podstrčím s tím, že jde o nějakou záležitost Vládního výboru“. Sekretářka a časová tíseň vykonaly své a tak proplacení faktury nic nestálo v cestě. Tím se podařilo zajistit splnění úkolu zhotovit pět kusů dělostřeleckého radaru a vytvořit předpoklady pro následnou výrobní produkci.

Jiří Rada – prosinec 2010